

جزیری و (توولەیی) ییا ل بەر دەری یاری

لوقمان محەمەد*

ب کارهینانا هیمایین گیانهوهران ل دەف جزیری وهکی
 هەمی هیمایین دیتەر گریدایی دیتن و رافهیا وی یا کویر
 و مژداره، رەنگە ئەفە بۆ کۆمەکا فاکتەرەن فەگەریت، کو
 ئیک ژوان سۆشتی باژیری جزیری، یی کو مه لاین جزیری
 د ناقدای ژای و هەلکەفتا وی یا جوگرافی ئەگەرەک بیت
 شاعرهکی بیرتیژ و هەستیار ژنی دروست ببیت. ژ دیتنا
 دیمەن و وینەیین کەفالی یەزدانی ژ گۆل و چیمەن و بلبل و
 بالندە و هەمی چیکریین وی سۆشەکا ئەدەببیا سوفیگەری
 بۆ هاتنیت، کو بشیت د هیمایین چیکریاندا جوانیا
 چیکەری ببینیت، د دیوانا جزیریدا ئەو راستیا بەرچاڤ و
 روھنە، کو مه لاین پیکول کریه د هەمی کوژیین دیتنیدا

* ماستەر ب ئەدەببیا کوردی / زانکۆیا دهۆکی

ب كارھىنانا

د قى مالكا ھۆزائىدا (كلب) وەك ھىمايەك
ژبۇ خۇ شكاندىنى و پارگرتنا ھەڭسارنى نەفسى
بكارھاتىيە، ھاتنە خوارا كەسى سۇفى ژ پىنگەھى
بلندى مرۇقبوونى بۇ پىنگەھىن نىزمى ژ پىخەمەت
رازىبوون و ب دەستقەھىنانا (شققە - دل
پىقەھىمانا) دلەبرىيە، ژلايەكى دىتەر ئەف ھىمايە
بۇ ۋەفادارى و خۇ پارگرتن و مان ل سەر فىانا
دلەبرى بكارھاتىيە، ب ئومىدا ئەۋى چەندى،
ئەو ھەدار و راۋەستىيانا ئەۋى د رىكا دلەبرىدا

ھەيى ب ئەنجامەكى بگەھىت و دلەبر ئەۋى پراستىيى بزانىت
كو مەلا دەم و تەمەنەكى دىرژە ۋەكى (صە)يەكى ل بەر
دەرى ئەۋى يە و ب ھىقىا گەھشتن و بەرسقۇدا ئەۋى يە،
بۇ ۋىنەكرنا پەنگى ۋەفادارىيا خۇ مەلايى ئامازە دايە چىرۇكا
قورئانى (ھەفالىن شكەقتى) كو د قى چىرۇكىدا ۋەفادارىيا
(صەيى) دىاردىت، پىشتى چەندىن سالىن درىژ ل بەر دەرى
شكەقتا وان دىمىنىت و زىرەفانىيا وان دكەت ۋەكى خودايى
مەزن د قورئاندا دىبىژىت: ((و تحسبهم ابقاظا وهم رقاد

ونقلبهم ذات اليمين و ذات الشمال و كلبهم
بسط ذراعيه بالوصيد)) سۇفى ئەقى سەرھاتىيى
دكەنە نمونەيەك ل سەر خۇ پارگىرى و ھىمايەك
ژبۇ ۋەفادارى و فىانا ل سەر رىكا دروست،
خودانپىن تەرىقەتتى ئامازەيا (كەلبى ئاستانى)
بۇ ئەقى سەرھاتىيى ددانن و پەنگە بۇ ئەۋى
پىقىنگى بىت يىن خودى كەرامەتەكى ل گەل
دكەت و ئەو ب خۇ ژ ھەژى وى چەندى نىنە،
لى خودى مەزن دەتە بخاترا عارف يان شىخى
تەرىقەتتى، نمونە ل سەر ئەقى چەندى، جىزىرى
دىبىژىت:

كو تولى ئاستانى دوورنەكى ئىدى ژ دەرگاھى
ژ با خوى قى رچوو ناكىن د بابى لوظف و رەھمى دا

جىزىرى د قىرىدا ب پوھنى دىاردكەت، كو ئەف (تولى
ئاستانى) ژ دەرازىنكا خۇ دوور نەكە، ھەچەندە ئەز دزانم
يى ژ ھەژى نىنە و ئەم ژ دەف خۇ ئەقى ھىقى و داخوازىن
ناكەين، چونكى دزانىن ھىشتا ئەم نە گەھشتىنە ۋى
پىنگەھى، كو داخوازىيەكى ژ تە بكەين، بەلكى گوتنا مە ژ

ھىمايىن گىانەۋەران

ل دەف جىزىرى

ۋەكى ھەمى

ھىمايىن دىتەر

گرىدايى دىتن و

رافەيا ۋى يا كوير و

مژدارە

ۋە عشقا مەزنا سۇفى و ئەو فەنابوونا تا رادەيىن بھوژىن و
ئىكبونى د ھىمايىن شەمە و پەروانەيىدا بەرجەستە كرىيە،
ژبۇ ھىمايىن (عاشق) و (مەعشوقى) ھەڭكەين بولبول و
گول بكارھىنانىنە. سۇشتى ئارامگرتتى و چاقەرىبوونا ل بەر
دەرگەھى دلەبرى و شكاندنا نەفسا خۇ ژ ھىمايى (تولەيى
ئاستانى) ۋەرگرتىيە، ئانكو مەلايى جىزىرى ھەمى پىكول
كرىنە ب رىك و ئالاقىن ھەمەجور رىكا دلەبرى بگىرتە بەر،
پرانىيا ھىمايان ژبۇ ئەقى مەرەم و مرادا مەزن بكارھىنانىنە

و د ناف سۇشتى يەزدانىدا، ب ھەناسەيەكا
سۇڧىگەرانەيا كوير داھىنانا خۇ يا ئەدەبى ئىنايە
ھەبوونى، كو جوان دىتنا خودايى عەشق و
جوانىيە بە د ھەر گەرد و تىشتەكى د ھەبوونىدا
ھەيى، كو ب دىتنا جىزىرى ئەف ھەمى كەرەستە
زمان حال و ۋەرگىرپىن شىان و جوانىيا خودايى نە
د دونىايا خوارىدا.

ژ ئەوان ھىمايىن جىزىرى ل ژىر كارىگەريا
قورئانى و ب ھەناسەيەكا عارىفانە ۋىنەكرى
ھىمايى (تولەيە) ۋەكى يادىار مەلايى بۇ ۋىنەكرنا
بىچارەيى و پىدقىبوون و بەرىخودانا دلۇقانىيا دلەبرى پەنا بۇ
ب كارھىنانا ئەقى ھىمايى برىە، ب ھىقىا ھندى دلەبر لى
بىزىرىت و ئاورەكى لىبەدەت و قى خۇ شكاندن و كىم دىتنى
ژى قەبىل بكەت و دەرگەھى مەردىنىيا خۇ لى فەكەت،
جىزىرى دىبىژىت:

دەرگەھى لوظفاتە خانم مال مەحروومان قەبى
(إن كلباً باسطاً دهرأ ذراعاً بالوصيد)

جزیری د فیریدا

ب روھنی

دیاردکھت، کو ئەف

(تولی ئاستانی) ژ

دەرازینکا خو دویر

نەكە، هەرچەندە

ئەز دزانم یی ژ

هەژێ نینە

دەھمی کاوداناندا دبیینت، و ب ھەر کراسەکی ئەو ژبوو مەشوقی ل بەرخو بکەت یی رازیە، د ئەوان ھەمی ریک و دەرافین ئەو تیدا دبوریت گوھ نادەتە دونیا یا دەرڤە ی دلی خو، بەلکو یا گرنگ فەھەواندنا ئەفی پڤینگی بیچارە یە ل نزیک دەرگەھ دلوڤانییا دلبرئی، ئەگەر ئەف چەندە د وینە یی (تولە) یەکی وەفادار ژی دابیت ھەر یا پەواپە، یاکو پڤینگی ریکا عشقی دگەھینیتە ئەفی ئاستی پازا مەزنا دلی ریقینگییە

یا کو دبیزئی عشق .

وی چەندی یە، کو مە چاف ل دلۆڤانی و کەرەما تەپە، کو تو ب وی چافی دلۆڤانیی بەریخودانا مە بکەبی و مە ژ دەرگەھن خو دویر نەکە ی، ب پەنگەکی گشتی جزیری ب ریکا ھیمایی (تولە) یی فیایە خو کیم ببینت و نەفسا خو ل بەرامبەر عەشقا دلبرئی بشکینت، ب ھیقیا گەھشتن (وصالی) و ئەف خو نزمکرنە خو راگری و جۆرە وەفادارییە کە بو دلبرئی داکو جارەکی و ئەوی بیخیتە ل بن چافدیریا خو لی بزڤریت، چونکی

ھەمی کەس ناھینە ئەفی پڤکی و ئەو کەسی دەیت دڤیت ژ ھەر بەھرە یە کە خو مەزن دیتنی خو ڤالاکەت و خو ب ئەو (ئاخا ئاستانی) یا ل بەر ییت دلبرئی ببینت و یی شکەستی بیت ھەتا دگەھیت، جزیری خو د ئەفی ریکیدا ب خووش تولە ب ئافی دکەت دبیزیت:

ژیدەر :

۱) سورەتا (الکھف)، ئایەتا (۱۸).

۲) تحسین ایراھیم دوسکی ، دیوانا مەلایی جزیری ، چا پائیکی، بەلاڤکرنا پەرتوکخانا جزیری ، دەوک ، ۲۰۲۰

ماھ و خورشیدی قران کی

دوورنەکی خوش تولە یە

بی نشانین مە نشان کی

بەندە کەلبی ئاستان کی

ل داوی ئەم دشین بیژین کو ریقینگی ریکا عەشقی خو

د ثقلیم سوخه ن میرم ، د شعری ده جهانگیرم

د ثقلیم سوخه ن میرم

کلام بولبول

کدرې بولبول مړه سړی دانی کول
 کورده د بکړی حال به جوش باهیا
 کورستان سره رگت ناپهس کړه
 بولبولان بولبولان له بچي نازه کړ
 عه به یې ده بچي ناپهس کړه
 زه سړی یا سخته زبالا عاز خاړ
 نیکرگا بازک نه دی سه حلاوت
 زلف د بیکان پر زلف دل بری
 بولبول پر دونه نه دوه فصل دوه
 من د دل ناصوره کی راهه سستی بی
 طبعی لایح ده ش به سینه ت وختن
 هسکړدی به د فعل چي کون کوهیب
 قه قه زبکي نې دهی حاضر بهت

د لایح خوراک

2000 ز. کورن 8 24

که فال / گول و بولبول / نه جمه دین بیری ۲۴/۸/۲۰۰۰